

Stockholm den 3 maj 2024

Svea hovrätt
Box 2290
103 17 Stockholm

Överklagande

Klagande:

Hanna Larsson, [REDACTED]
[REDACTED]

Hans-Erik Sjöholm, [REDACTED]
[REDACTED]

Ombud:

Jur.kand. Fredrik Bergman Evans och
juristen Vera Bolmgren
fredrik.bergman@centrumforrattvisa.se
vera.bolmgren@centrumforrattvisa.se

Centrum för rättvisa
Box 2215, 103 15 Stockholm

Motpart:

Falu kommun, 212000-2221
791 83 Falun

Ombud:

[REDACTED]
[REDACTED]
Falun kommun,
Kommunstyrelseförvaltningen
Stadskansliet, 791 71 Falun

Saken:

Skadestånd

Överklagat avgörande:

Falu tingsrätts dom den 12 april 2024 i
mål nr T 2124-23

1 YRKANDEN

- 1.1 Hanna Larsson yrkar att hovrätten meddelar prövningstillstånd och, med ändring av tingsrättens dom, förpliktar Falu kommun att till henne betala 480 000 kronor tillsammans med ränta på beloppet enligt 4 § fjärde stycket och 6 § första stycket räntelagen (1975:635) från dagen för delgivning av stämningsansökan till dess betalning sker.
- 1.2 Hans-Erik Sjöholm yrkar att hovrätten meddelar prövningstillstånd och, med ändring av tingsrättens dom, förpliktar Falu kommun att till honom betala 492 400 kronor tillsammans med ränta på beloppet enligt 4 § fjärde stycket och 6 § första stycket räntelagen från dagen för delgivning av stämningsansökan till dess betalning sker.
- 1.3 Hanna Larsson och Hans-Erik Sjöholm yrkar att hovrätten, med ändring av tingsrättens dom, ska förplikta Falu kommun att ersätta dem för deras rättegångskostnader i tingsrätten.
- 1.4 Hanna Larsson och Hans-Erik Sjöholm yrkar ersättning för sina rättegångskostnader i hovrätten med ett belopp som kommer att anges senare.

2 VAD MÅLET HANDLAR OM

- 2.1 I maj 2021 placerade Falu kommun Hanna Larssons och Hans-Erik Sjöholms femårige son John Walter på HVB-hemmet Platea i Hagfors. Kommunen genomförde placeringen trots att den kände till *att* John Walter var mycket rymningsbenägen, *att* boendet var beläget i nära anslutning till en trafikerad

genomfartsled och älven Uvån och att staket och grindar runt boendet var trasiga och bristfälliga. Platea hade också under flera års tid fått allvarlig och upprepad kritik från Inspektionen för vård och omsorg (IVO) för att hemmet tagit emot barn vars behov det inte kunde tillgodose, vilket föräldrarna menar att kommunen borde ha känt till när den placerade John Walter där. Två veckor efter att placeringen inletts rymde John Walter från boendet, tog sig förbi den bristfälliga inhägnaden och drunknade i Uvån.

- 2.2 IVO har bedömt att Falu kommun inte har försäkrat sig om att Platea kunde tillgodose John Walters behov av en trygg och säker vård och att kommunen därigenom har brustit i sitt ansvar och åsidosatt sina skyldigheter enligt socialtjänstlagstiftningen. Frågan i målet är om Falu kommuns agerande i samband med placeringen av John Walter även har inneburit en överträdelse av hans rätt till liv enligt artikel 2 i Europakonventionen och föräldrarnas rätt till skydd för sitt familjeliv enligt artikel 8 i Europakonventionen, samt om kommunen till följd av detta är skyldig att utge skadestånd till föräldrarna.
- 2.3 Falu kommun kom i kontakt med John Walter och hans familj under hösten 2018. Då vände sig Hans-Erik Sjöholm till kommunen och bad om avlastning i omvårdnaden av John Walter, som hade särskilda behov.
- 2.4 Under ett par års tid genomförde Falu kommun flera stödinsatser för John Walter. Genom den långvariga kontakten med John Walter och personer i hans närhet fick kommunen god kännedom om hans behov, framför allt att han var mycket rymningsbenägen. Det är ostridigt i målet.

- 2.5 Våren 2021 tog Falu kommun initiativ till att John Walter tillfälligt skulle placeras på HVB-hemmet Platea, som drevs av ett privatägt aktiebolag.
- 2.6 När kommunen föreslog att John Walter skulle placeras på Platea hade verksamheten under flera års tid fått kritik från IVO. I tillsynsbeslut 2017, 2018, 2019 och 2021 kritiserade IVO Platea för att verksamheten inte gjorde tillräckliga bedömningar av boendets förutsättningar att tillgodose de inskrivna barnens behov, en så kallad ”lämplighetsbedömning” eller ”matchning”. En av bristerna som IVO identifierade var att Platea inte gjorde tillräckliga bedömningar av om vården kunde ges under trygga och säkra former, en annan att Platea hade tagit emot ett barn som upprepade gånger hade rymt från boendet, samtidigt som boendet låg i anslutning till en vältrafikerad väg.
- 2.7 John Walters föräldrar ställde sig inledningsvis mycket tveksamma till kommunens förslag att placera John Walter på Platea. Bland annat påtalade föräldrarna att det fanns allvarliga säkerhetsbrister på boendet och hänvisade kommunen till tidningsartiklar där IVO-kritiken mot Platea hade uppmärksammats. Falu kommuns företrädare försäkrade föräldrarna att en placering på Platea var det bästa för John Walter och att boendet skulle vara en trygg plats för honom.
- 2.8 Inför placeringen samtalade Hans-Erik Sjöholm med företrädare för Falu kommun flera gånger. Vid samtliga dessa kontakter påtalade han vikten av fysiska säkerhetsåtgärder runt John Walter för att han inte skulle rymma och skada sig.

- 2.9 Hans-Erik Sjöholm och företrädare för kommunen genomförde även ett studiebesök på Platea. Vid studiebesöket kunde flera uppenbara brister konstateras i den fysiska säkerheten på boendet, vilket också diskuterades. Bland annat saknades en betryggande inhägnad runt tomten, vilket framhövdes särskilt av att befintliga staket och grindar var trasiga på flera ställen. Polisens kriminaltekniker konstaterade senare, inom ramen för den förundersökning som genomfördes efter John Walters död, att det på grund av den otillräckliga inhägnaden hade funnits flera möjliga sätt för John Walter att ta sig ut från tomten.
- 2.10 Det är ostridigt i målet att kommunen kände till hur inhägnaden runt boendet såg ut, inklusive att staket och grindar var trasiga, innan John Walter placerades där. Det är också ostridigt att kommunen inte vidtog några som helst åtgärder för att följa upp eller säkerställa att det fanns en tillfredsställande inhägnad på plats innan placeringen verkställdes. Inför placeringen gjorde kommunen inte heller en sådan bedömning av om Platea kunde tillgodose John Walters behov som den enligt författningar på socialtjänstens område var skyldig att göra, en så kallad ”lämplighetsbedömning” eller ”matchning”. En sådan bedömning skulle bland annat ha innefattat en bedömning av om de fysiska förhållandena på Platea var sådana att John Walter kunde ges en trygg och säker vård där. Trots att kommunen inte gjorde någon lämplighetsbedömning inför placeringen, och trots att kommunen inte hade någon tidigare erfarenhet av att placera barn på det aktuella boendet, gav kommunen föräldrarna lugnande besked om att Platea skulle ge John Walter en trygg och säker vård.

- 2.11 Placeringen verkställdes i slutet av maj 2021. Två veckor senare rymde John Walter från boendet. Efter en stor sökinsats hittades han drunknad i Uvån.
- 2.12 Omedelbart efter dödsfallet förbjöd IVO Plateas verksamhet. Kort tid därefter beslutade ägarbolaget Humana att lägga ner verksamheten permanent. Skälet var att det i Humanas utredning hade visat sig att det fanns omfattande brister på Platea, bland annat i den fysiska säkerheten.
- 2.13 Falu kommun gjorde en lex Sarah-utredning med anledning av dödsfallet. Bland annat konstaterades att det var en brist att det inte gick att få fram vilka överväganden som hade gjorts när det gällde om Platea hade förutsättningar att tillgodose John Walters behov, eftersom kommunen inte dokumenterade den typen av bedömningar.
- 2.14 Även IVO granskade hur Falu kommun hade agerat vid placeringen av John Walter. I sitt beslut underströk IVO att socialnämnden har det yttersta ansvaret för barn som placeras i vård utanför hemmet och att det därför är nämndens ansvar att försäkra sig om att det hem där barnet placeras är tryggt och säkert. IVO konstaterade att socialnämnden hade brustit i det ansvaret. Skälen för det var bland annat *att* ”nämnden placerat barnet på ett boende med påtalade brister i säkerheten, trots att nämnden hade god kännedom om barnets omfattande behov”, *att* nämnden ”under placeringen fått kännedom om brister i säkerheten utan att agera” och *att* ”nämnden vid tre tillfällen innan barnet avled i boendet [hade] fått information från barnets ena vårdnadshavare om brister i säkerheten på det aktuella HVB-hemmet avseende bland annat ett trasigt staket”. IVO

konstaterade att kommunen kände till de säkerhetsbrister som senare bidrog till att John Walter förolyckades och erinrade nämnden om att den hade haft ett ansvar att agera.

- 2.15 Som IVO har konstaterat åsidosatte Falu kommun sina författningsreglerade skyldigheter att säkerställa att Platea var ett tryggt och säkert hem för John Walter innan han placerades där. Föräldrarnas talan i det här målet tar sikte på att kommunen, genom att åsidosätta de krav som ställs på den vid placeringen av barn i vård utanför hemmet, även har överträtt John Walters rätt till liv enligt artikel 2 och hans föräldrars rätt till skydd för sitt familjeliv enligt artikel 8 i Europakonventionen.
- 2.16 Trots påtalade brister i Falu kommuns agerande har kommunen konsekvent vidhållit att den inte bär något rättsligt ansvar för John Walters död.
- 2.17 Falu tingsrätt har i den överklagade domen bedömt att kommunen inte gjort sig skyldig till någon överträdelse av artikel 2 i Europakonventionen. Tingsrätten ansåg att den avgörande faktorn för John Walters säkerhet var personaltätheten, inte inhägnaden. Enligt tingsrätten saknade kommunen anledning att misstänka att boendet inte skulle uppfylla sitt åtagande om personaltäthet runt John Walter. Därför ansåg tingsrätten även att det inte fanns något ”mera direkt” orsakssamband mellan bristerna i staket och grindar och John Walters död. Av det drog tingsrätten slutsatsen att kommunen inte har överträtt John Walters rätt till liv.
- 2.18 Tingsrätten har också bedömt att kommunen inte har gjort sig skyldig till någon överträdelse av artikel 8 i Europakonventionen. Skälet för den bedömningen är att placeringen skett med

föräldrarnas samtycke, att deras umgänge med John Walter inte har begränsats och att det inte finns något orsakssamband mellan att kommunen inte upprättade någon vårdplan för John Walter och hans död.

2.19 Sammantaget har tingsrätten bedömt att kommunen inte bär något rättsligt ansvar för John Walters död. Föräldrarna är av motsatt uppfattning och anser att tingsrätten har gjort felaktiga bedömningar av kommunens rättsliga ansvar för John Walters rätt till liv och för föräldrarnas rätt till skydd för sitt familjeliv.

2.20 I det följande utvecklar föräldrarna grunderna för sitt överklagande av tingsrättens dom (avsnitt 3). Därefter utvecklar föräldrarna skälen för prövningstillstånd (avsnitt 4). Avslutningsvis återfinns grunderna för talan (avsnitt 5) och föräldrarnas bevisuppgift (avsnitt 6).

3 GRUNDERNA FÖR ÖVERKLAGANDET

3.1 Utgångspunkter för hovrättens prövning

3.1.1 Det faktiska händelseförloppet är ostridigt i målet. Prövningen i hovrätten avser följande två frågor.

3.1.2 *Den första frågan* är om Falu kommuns åsidosättande av sina skyldigheter enligt socialtjänstlagen och andra författningar på socialtjänstområdet även har inneburit en överträdelse av John Walters rätt till liv enligt artikel 2 i Europakonventionen. Som tingsrätten på ett korrekt sätt har redogjort för i sin dom ska prövningen av den frågan ske genom en bedömning i tre steg. Domstolen ska således bedöma (i) om placeringen av John Walter

på Platea under rådande omständigheter inneburit en verklig och omedelbar fara för hans liv, (ii) om kommunen hade eller borde haft kännedom om detta, samt (iii) om kommunen vidtagit alla nödvändiga åtgärder som rimligen kunde begäras av den för att förhindra att faran för John Walters liv realiserades (se rättsfallet NJA 2007 s. 891).

- 3.1.3 Tingsrätten har kommit fram till att kommunen inte har överträtt John Walters rätt till liv, eftersom placeringen inte innebar en verklig och omedelbar fara för hans liv samt eftersom kommunen inte hade eller borde haft kännedom om att en sådan fara skulle uppstå under placeringen. Till följd av den slutsatsen har tingsrätten inte prövat om Falu kommun har vidtagit alla nödvändiga åtgärder som rimligen kunde begäras av den för att förhindra att faran för John Walters liv realiserades.
- 3.1.4 Föräldrarnas uppfattning är att tingsrätten har tillämpat en korrekt prövningsordning, men kommit till felaktiga slutsatser både när det gäller frågan om placeringen innebar en verklig och omedelbar fara för John Walters liv, och när det gäller frågan om kommunen kände till eller borde ha känt till det.
- 3.1.5 *Den andra frågan* är om Falu kommun har överträtt föräldrarnas rätt till skydd för sitt familjeliv enligt artikel 8 i Europakonventionen. Den överträdelse som föräldrarna gör gällande består i att Falu kommun har åsidosatt grundläggande rättssäkerhetskrav vid handläggningen av placeringen. Den process som ledde fram till placeringsbeslutet har med andra ord inte levt upp till de högt ställda krav på rättssäkerhet som gäller i förfaranden som rör omhändertagande av barn, och som följer av socialtjänstlagstiftningen och av Europakonventionen.

3.1.6 Tingsrätten har bedömt att Falu kommuns agerande varit förenligt med artikel 8 i Europakonventionen, men har i den prövningen inte tagit ställning till om beslutsprocessen har levt upp till de processuella kraven på rättssäkerhet. Föräldrarnas uppfattning är därför att tingsrätten har tillämpat en felaktig prövningsordning och att tingsrätten inte har prövat den överträdelse som föräldrarna har gjort gällande.

3.2 Tingsrätten har felaktigt bedömt att John Walter inte befann sig i en verklig och omedelbar fara på Platea

3.2.1 Föräldrarnas uppfattning är att placeringen av John Walter på Platea – med hänsyn till hans rymningsbenägenhet, boendets placering nära väg och vatten, den bristfälliga fysiska inhägnaden samt Plateas oförmåga att göra korrekta lämplighetsbedömningar – innebar en verklig och omedelbar fara för hans liv. Enligt föräldrarna har den fysiska inhägnaden varit ytterst avgörande för John Walters säkerhet.

3.2.2 Enligt föräldrarna saknas det grund för tingsrättens slutsats att personaltätheten, och inte en betryggande inhägnad, har varit avgörande för John Walters säkerhet. Parterna i målet är naturligtvis överens om att personaltätheten var en viktig faktor för att John Walter skulle kunna ges en trygg och säker vård. Av det följer dock inte att den fysiska säkerheten saknar betydelse. Föräldrarnas uppfattning är att utredningen tvärtom ger stöd för att den fysiska säkerheten, och framför allt en betryggande inhägnad, alltid har varit avgörande för att trygga John Walters säkerhet.

- 3.2.3 *För det första* visar redan händelseförloppet i sig att en betryggande inhägnad var avgörande. Det är konstaterat att det fanns tillräckligt med personal på plats och att den kände till att John Walter var mycket rymningsbenägen. Trots det kunde John Walter rymma. Det berodde delvis på att personalen tappade uppsikten över honom, men också på att staket och grindar runt tomten var otillräckliga. I det avseendet kan särskilt nämnas att IVO i sin granskning av händelseförloppet konstaterat att bristerna i den fysiska säkerheten, bl. a. ett trasigt staket, ”var en bidragande orsak till att [John Walter] förolyckades” (se IVO:s beslut den 8 december 2021, tingsrättens aktbilaga 67, s. 2). Samma slutsats drogs av Plateas ägarbolag Humana, som i sin utredning slog fast att brister i den fysiska miljön, bland annat staket och grindar, bidrog till att John Walter kunde rymma och förolyckas (se Humana AB:s pressmeddelande, tingsrättens aktbilaga 11, s. 2–3 och 7–8).
- 3.2.4 *För det andra* talar kommunens tidigare erfarenheter av John Walters rymningar emot slutsatsen att inhägnaden saknade betydelse för hans säkerhet. Efter att John Walter hade rymt fem gånger från kommunens korttidsboende vidtog kommunen åtgärder för att förbättra den fysiska säkerheten där. De åtgärder som kommunen då vidtog handlade inte om en ökad personaltäthet, utan om att sätta lås på dörrar och fönster så att John Walter inte skulle komma ut (se Falu kommuns beslutsunderlag den 25 mars 2021, tingsrättens aktbilaga 5, s. 4).
- 3.2.5 *För det tredje* framgår det av kommunens egna handlingar att John Walter hade behov av att vistas på ett inhägnat område vid utevistelse. Det var något som hade påtalats av både förskolan, av

Hanna Larsson och av habiliteringen (se Falu kommuns beslutsunderlag den 25 mars 2021, tingsrättens aktbilaga 5, s. 9; Falu kommuns beslut den 17 juni 2020, tingsrättens aktbilaga 4, s. 3 f.; IVO:s beslut den 8 december 2021, tingsrättens aktbilaga 67, s. 3). John Walters behov av att vistas på ett inhägnat område illustreras av att han rymde en sjätte gång från korttidsboendet, när han var tillsammans med två personal i lekparken (Falu kommuns journalanteckningar, tingsrättens aktbilaga 6, s. 14). Det hade alltså förekommit att John Walter rymt när han varit på ett område som inte var inhägnat, trots att han då varit tillsammans med två personal.

- 3.2.6 Föräldrarna vill också framhålla att kommunen och Platea diskuterade behovet av en tillräcklig inhägnad inför placeringen. Platea uppgav för kommunen att ett nytt staket var beställt. Kommunen förvissade sig dock inte om att det nya staketet var på plats innan placeringen verkställdes, vilket IVO senare kritiserade kommunen för (se IVO:s beslut den 8 december 2021, tingsrättens aktbilaga 67, s. 3). Något nytt staket var inte på plats när John Walter avled. Runt tomten fanns samma trasiga staket och grindar som kommunen och Hans-Erik Sjöholm hade iakttagit vid platsbesöket före placeringen av John Walter.
- 3.2.7 Föräldrarnas uppfattning är att det inte råder något tvivel om att en betryggande inhägnad var avgörande för John Walters säkerhet samt att utredningen visar detta. Tingsrätten har dock kommit till motsatt slutsats, bland annat genom att hänvisa till vad Hans-Erik Sjöholm uppgav i sitt förhör i tingsrätten, nämligen att John Walter skulle kunna klättra över den befintliga inhägnaden, även om den inte hade varit trasig. Detta visar enligt

tingsrätten att det inte ”föreligger ett mera direkt orsakssamband mellan Plateas säkerhetsbrister vad gäller staket och grindar och att John Walter senare drunknade”, utan att dödsfallet i stället ”berodde på att han för en kort stund hade lämnats utan uppsikt”. Enligt föräldrarna har tingsrätten gjort två fel i den här delen.

3.2.8 *Det första felet* är att tingsrätten uppenbarligen har missförstått vad föräldrarna har gjort gällande när det gäller den bristfälliga inhägnaden. Det som föräldrarna har gjort gällande i det avseendet är att ”staket och grindar runt tomten där enheten Prästgården låg var bristfälliga” (se stycke 3.2.a i föräldrarnas stämningsansökan, tingsrättens aktbilaga 1). Det påståendet avser inte enbart att befintliga staket och grindar var trasiga, utan framför allt att den befintliga inhägnaden var otillräcklig för att garantera John Walters säkerhet. Vad Hans-Erik Sjöholm uppgav i sitt förhör om att John Walter sannolikt kunde klättra över den befintliga inhägnaden talar alltså inte emot föräldrarnas uppfattning om att den fysiska säkerheten var avgörande för John Walters säkerhet, utan för den.

3.2.9 *Det andra felet* är att tingsrätten inte på ett korrekt sätt har tillämpat det krav på orsakssamband som följer av den tillämpliga prövningsordningen. För att en överträdelse av rätten till liv ska kunna konstateras krävs inte att det är styrkt att det har förelegat ett direkt orsakssamband mellan det som läggs skadevållaren till last och dödsfallet. Det krävs enbart att skadevållaren inte har vidtagit alla nödvändiga åtgärder som rimligen kunnat begäras av den för att förhindra att dödsfallet skulle inträffa (se prövningsordningen i rättsfallet NJA 2007 s. 891).

- 3.2.10 Europadomstolen har i sin praxis beskrivit orsakssambandet som en ”obligation of means, not of result”. Avgörande för om en överträdelse har ägt rum är således om myndigheten har vidtagit lämpliga farereducerande åtgärder, inte huruvida åtgärderna med säkerhet skulle ha förhindrat dödsfallet. (Se *Kurt v. Austria* [GC], no. 62903/15, § 159, 15 June 2021).
- 3.2.11 Det följer även av svenska skadeståndsrättsliga principer att när ett skadeståndsansvar grundas på en underlåtenhet behöver den skadelidande inte visa att ett visst handlande med säkerhet skulle ha förhindrat skadan, utan endast vad som skulle varit ett möjligt och lämpligt farereducerande handlande i den aktuella situationen (se t.ex. ”Landskronabranden” NJA 2013 s. 145 p. 43).
- 3.2.12 När det gäller orsakssambandet är det med andra ord tillräckligt att konstatera att den bristfälliga inhägnaden i det här fallet har inneburit en fara för John Walters liv och att kommunen har underlåtit att vidta rimliga åtgärder för att minska risken för att den faran skulle realiseras. Ett bifall till föräldrarnas talan förutsätter alltså inte att föräldrarna visar att det förelegat ett ”mera direkt orsakssamband” mellan bristerna i inhägnaden och dödsfallet på det sätt som tingsrätten har gjort gällande.
- 3.2.13 Föräldrarnas uppfattning är att den bristfälliga inhägnaden, framför allt med hänsyn till boendets närhet till väg och vatten samt John Walters rymningsbenägenhet, har utgjort en verklig och omedelbar fara för honom, och att kommunen, precis som IVO har konstaterat, borde ha säkerställt att den bristfälliga inhägnaden var åtgärdad innan John Walter placerades där.

3.3 Tingsrätten har felaktigt bedömt att Falu kommun inte kände till att John Walter befann sig i verklig och omedelbar fara

- 3.3.1 Tingsrätten har bedömt att Falu kommun inte kände till att John Walter befann sig i en verklig och omedelbar fara, eftersom Platea hade åtagit sig att se till att han alltid skulle vara under uppsikt av två medarbetare.
- 3.3.2 I motsats till tingsrätten menar föräldrarna att Falu kommun kände till, eller i vart fall borde ha känt till, att John Walter befann sig i en verklig och omedelbar fara under placeringen.
- 3.3.3 *För det första* är det ostridigt att kommunen rent faktiskt kände till flera av de omständigheter som enligt föräldrarna medförde att John Walter befann sig i verklig och omedelbar fara för sitt liv.
- 3.3.4 Det är ostridigt att kommunen kände till att John Walter var ”extremt rymningsbenägen” (se kommunens yttrande den 25 september 2023, tingsrättens aktbilaga 46, s. 1). Med hänsyn till kommunens tidigare erfarenhet av John Walters många rymningar står det klart att kommunen kände till att han hade ett stort behov av fysisk säkerhet, att han hade behov av att vistas på ett inhägnat område vid utevistelse och att det hade förekommit att han rymde även när han var tillsammans med två personal på ett område som inte var inhägnat. Det är även ostridigt att kommunen kände till att boendet där John Walter placerades saknade en betryggande inhägnad och att boendet låg nära en trafikerad genomfartsled och ett stort vattendrag.
- 3.3.5 Med hänsyn till det som kommunen kände till måste den ha insett att placeringen skulle kunna innebära en verklig och omedelbar fara för John Walters liv, även om Platea hade utlovat

personaltäthet. Den slutsatsen får stöd av IVO, som efter dödsfallet har kritiserat kommunen för att den placerade John Walter på Platea, trots att den kände till både hans stora behov av säkerhet och bristerna i den fysiska säkerheten på boendet (se IVO:s beslut den 8 december 2021, tingsrättens aktbilaga 67, s. 2). Tingsrättens slutsats, att kommunen inte kände till att John Walter befann sig i en verklig och omedelbar fara, är därför felaktig.

- 3.3.6 *För det andra* är det föräldrarnas uppfattning att Falu kommun i vart fall borde ha känt till att John Walter befann sig i en verklig och omedelbar fara för sitt liv under placeringen på Platea.
- 3.3.7 Socialnämnden har det yttersta ansvaret för att den som genom nämndens försorg har tagits emot i ett annat hem än det egna får en trygg och säker vård (se 6 kap. 1 § socialtjänstlagen och IVO:s beslut den 8 december 2021, tingsrättens aktbilaga 67, s. 2, med hänvisningar). Som ett led i det ansvaret är socialnämnden inför varje placering skyldig att göra en så kallad ”lämplighetsbedömning”. Ett av syftena med den bedömningen är att utreda och bedöma om det tilltänkta boendet kan möta barnets behov av en trygg och säker vård (se 5 kap. 1 § Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd, SOSFS 2012:11, om socialnämndens ansvar för barn och unga i familjehem, jourhem, stödboende och hem för vård eller boende). Utgångspunkten för bedömningen ska vara barnets behov, som dessförinnan ska ha bedömts och dokumenterats i utredningen och i en vårdplan (se Socialstyrelsens handbok *Placerade barn och unga – Handbok för socialtjänsten*, november 2023, s. 143–144 och s. 166–167). Att kommunen är skyldig att upprätta en vårdplan innan den

verkställer ett beslut om placering följer av 11 kap. 3 § socialtjänstlagen (2001:453).

- 3.3.8 Kommunen är alltså enligt författningar på socialtjänstens område ansvarig för och skyldig att säkerställa att barn som placeras får en trygg och säker vård, samt att göra en lämplighetsbedömning inför placeringen. Enligt föräldrarna inbegriper det en skyldighet att bedöma vilka risker som kan vara förknippade med placeringen och vidta lämpliga åtgärder för att motverka att dessa risker förverkligas. Det följer även av Europadomstolens praxis att det allmänna har en skyldighet att utreda och bedöma vilka risker för liv som dess verksamhet kan ge upphov till, och agera för att motverka sådana risker (*Kurt v. Austria* [GC], no. 62903/15, § 159, 15 June 2021).
- 3.3.9 Det är ostridigt i målet att Falu kommun varken gjorde en lämplighetsbedömning eller upprättade en vårdplan inför placeringen av John Walter (se IVO:s beslut den 8 december 2021, tingsrättens aktbilaga 67, s. 2 och 4–5). Det innebär att den inte uppfyllde sin skyldighet att utreda och bedöma vad som krävdes för att John Walter skulle kunna ges en trygg och säker vård, däribland vilka risker som kunde vara förknippade med placeringen.
- 3.3.10 Tingsrätten har i sin dom inte tagit ställning till vilken betydelse kommunens underlåtenhet att göra en lämplighetsbedömning har för dess kännedom om att John Walter befann sig i en verklig och omedelbar fara. Det är en stor brist i tingsrättens dom, eftersom betydelsen av den underlåtna lämplighetsbedömningen har varit central för föräldrarnas talan.

- 3.3.11 Enligt föräldrarna har den underlåtna lämplighetsbedömningen medfört att kommunen inte haft tillräcklig kunskap om de risker som placeringen på Platea innebar för John Walter. Om kommunen, på grund av att den inte gjorde de utredningar och bedömningar som den var skyldig att göra, inte insåg riskerna med placeringen är det en omständighet som ska läggas kommunen till last i det här målet. Detta följer bland annat av den allmänna rättsgrundsats som kommer till uttryck i rättsfallet ”Landskronabranden” NJA 2013 s. 145, som också avsåg en kommuns ansvar för ett rymningsbenäget barn.
- 3.3.12 I ”Landskronabranden” konstaterade Högsta domstolen att socialnämnden inte hade utvärderat en föreliggande faresituation, bland annat faran för att barnet skulle rymma och orsaka skada, på det sätt som den borde ha gjort. Detta medförde enligt Högsta domstolen en presumtion för att om kommunen hade gjort en sådan utredning som den var skyldig att göra, skulle det ha motverkat den aktuella faresituationen. Högsta domstolen uttalade således att en kommun i bevishänseende inte kan tillåtas dra fördel av att den inte gjort en sådan utvärdering av en potentiell faresituation som den varit skyldig att göra (se rättsfallet, p. 58–61; se även prop. 2017/18:7 s. 63 beträffande att allmänna skadeståndsrättsliga principer ska tillämpas även vid skadestånd som grundas på 3 kap. 4 § skadeståndslagen). Högsta domstolens bedömning är ett uttryck för den allmänna rättsgrundsatsen om att det allmänna inte kan freda sig mot ersättningsskyldighet genom att hänvisa till sin egen försummelse (se t.ex. NJA 2007 s. 747).

- 3.3.13 På motsvarande sätt som i rättsfallet ”Landskronabranden” NJA 2013 s. 145 kan Falu kommun inte tillåtas dra fördel av sin underlåtenhet att göra en sådan riskbedömning – inom ramen för lämplighetsbedömning och vårdplan – som den varit skyldig att göra inför placeringen av John Walter (se även *Kurt v. Austria* [GC], no. 62903/15, § 159, 15 June 2021, angående betydelsen av om myndigheten har gjort relevanta riskbedömningar vid prövningen av om det skett en överträdelse av rätten till liv enligt artikel 2 i Europakonventionen).
- 3.3.14 Falu kommun kan därför inte freda sig från ansvar i det här målet med hänvisning till att den inte kände till att den bristfälliga inhägnaden innebar att John Walter befann sig i verklig och omedelbar fara för sitt liv.
- 3.4 Tingsrätten har felaktigt bedömt att Falu kommun har levt upp till de krav som följer av artikel 8 i Europakonventionen**
- 3.4.1 Föräldrarna gör gällande att Falu kommun har överträtt deras rätt till skydd för sitt familjeliv enligt artikel 8 i Europakonventionen. Överträdelsen består i att beslutsprocessen som ledde fram till att John Walter placerades på Platea inte levde upp till de högt ställda krav på rättssäkerhet som följer av lagstiftningen på socialtjänstens område och av Europakonventionen i förfaranden som rör omhändertagande av barn.
- 3.4.2 Tingsrätten har bedömt att placeringsbeslutet inte innebar någon överträdelse av föräldrarnas rätt till skydd för sitt familjeliv. Skälen till tingsrättens bedömning att föräldrarna inte har visat att placeringen skedde utan deras samtycke, att placeringen inte innebar någon inskränkning i deras umgängesrätt med John

Walter och att det inte finns något orsakssamband mellan att kommunen inte upprättade någon vårdplan för John Walter och hans död. Det som tingsrätten har fäst vikt vid i den här delen har inte utgjort grund för föräldrarnas talan.

- 3.4.3 Det föräldrarna har gjort gällande är att kommunen har åsidosatt centrala rättssäkerhetsgarantier i beslutsprocessen; rättssäkerhetsgarantier vars syfte är att skydda placerade barn och säkerställa att de får en trygg och säker vård.
- 3.4.4 Som tingsrätten har konstaterat utgör det en inskränkning av rätten till skydd för familjelivet enligt artikel 8 i Europakonventionen att placera ett barn i det allmännas vård. Det gäller även om placeringen sker med samtycke från föräldrarna. (Se rättsfallen *Strand Lobben and Others v. Norway* [GC], no. 37283/13, § 202, 10 September 2019 och *Kutzner v. Germany*, no. 46544/99, §§ 58–60, ECHR 2002-I. Se även *Guide on Article 8 of the Convention – Right to respect for private and family life, home and correspondence*, Europarådet, den 31 augusti 2023, s. 89, punkt 365).
- 3.4.5 För att en sådan inskränkning i familjelivet ska vara tillåten enligt Europakonventionen krävs att den är lagenlig och proportionerlig. Europadomstolen har i flera avgöranden uttalat sig om kravet på proportionalitet i förfaranden som rör omhändertagande av barn. För att ett sådant förfarande ska leva upp till kravet på proportionalitet krävs att beslutet baseras på relevanta överväganden, att föräldrarnas intressen beaktas i beslutsprocessen och att beslutsprocessen i övrigt är rättssäker. (Se rättsfallen *T.P. and K.M. v. the United Kingdom* [GC], no. 28945/95, § 72, ECHR 2001-V (extracts), *W. v. the United*

Kingdom, 8 July 1987, § 62–63, Series A no. 121 och *McMichael v. the United Kingdom*, 24 February 1995, § 87, Series A no. 307-B. Se även *Guide on Article 8 of the Convention – Right to respect for private and family life, home and correspondence*, Europarådet, den 31 augusti 2023, s. 89, punkt 366).

- 3.4.6 Falu kommun har i samband med placeringen av John Walter åsidosatt flera grundläggande skyldigheter som ålegat den enligt författningar på socialtjänstens område. Trots att den var skyldig att göra det upprättade Falu kommun ingen vårdplan för John Walter innan placeringen. Den gjorde inte heller en sådan bedömning av Plateas förutsättningar att tillgodose John Walters behov som den var skyldig att göra.
- 3.4.7 Bristerna i beslutsprocessen medför att det inte går att utläsa ur kommunens dokumentation vilka överväganden placeringsbeslutet grundade sig på. Avsaknaden av dokumentation bör i sig ligga kommunen till last i det här målet. Föräldrarna vill också framhålla att IVO har slagit fast att Falu kommun brustit i sitt ansvar att bedöma och dokumentera om boendets förutsättningar svarade mot John Walters behov, särskilt eftersom ”nämnden placerat barnet på ett boende med påtalade brister i säkerheten, trots att nämnden hade god kännedom om barnets omfattande behov” (se IVO:s beslut den 8 december 2021, tingsrättens aktbilaga 67, s. 2). Det får därför betraktas som utrett att placeringsbeslutet inte grundade sig på relevanta överväganden.
- 3.4.8 Att kommunen inte upprättade någon vårdplan medför också att det inte går att utläsa vilken vård föräldrarna har samtyckt till eller på vilket sätt deras intressen har beaktats i beslutsprocessen.

- 3.4.9 Sammantaget har beslutsprocessen inte levt upp till de krav på rättssäkerhet som följer av nationell rätt och av Europakonventionen. Det innebär en överträdelse av artikel 8 i Europakonventionen.

4 SKÄLEN FÖR PRÖVNINGSTILLSTÅND

4.1 Det finns anledning att betvivla riktigheten av det slut som tingsrätten har kommit fram till

- 4.1.1 Av de skäl som har anförts i avsnitt 3 ovan finns det anledning att betvivla riktigheten av det slut som tingsrätten har kommit fram till.

4.2 Det krävs att hovrätten meddelar prövningstillstånd för att domstolen ska kunna bedöma riktigheten av det slut som tingsrätten har kommit till

- 4.2.1 Det krävs att hovrätten meddelar prövningstillstånd för att den ska kunna bedöma riktigheten av det slut som tingsrätten kommit till. Det finns flera skäl för det.

- 4.2.2 *För det första* har tingsrätten inte redogjort för hur den har bedömt kommunens underlåtenhet att göra en bedömning av om Plateas förutsättningar svarade mot John Walters behov ("lämplighetsbedömning"). Kommunens underlåtenhet har medfört att John Walter placerades på ett boende som utgjorde en verklig och omedelbar fara för hans liv. Att kommunen inte, inom ramen för en lämplighetsbedömning, utredde vilka risker som kunde vara förenade med placeringen har fått till följd att kommunen inte kände till att John Walter befann sig i en verklig

och omedelbar fara, trots att den borde ha känt till det.

Kommunens underlåtenhet att göra en lämplighetsbedömning har alltså varit central för föräldrarnas talan. Trots det nämns den överhuvudtaget inte i tingsrättens dom.

4.2.3 *För det andra* har tingsrätten inte förklarat varför den inte tillmätt den IVO-kritik som uttalats mot Falu kommun någon betydelse. IVO har bedömt att Falu kommun inte har försäkrat sig om att Platea kunde tillgodose John Walters behov av en trygg och säker vård och att kommunen därigenom har brustit i sitt ansvar och åsidosatt sina skyldigheter enligt socialtjänstlagstiftningen. IVO har konstaterat att Falu kommun placerade John Walter på Platea med vetskap om de risker i den fysiska säkerheten som fanns där, och att dessa risker senare ledde till hans död. IVO har också i flera avseenden kritiserat kommunen för brister i den beslutsprocess som ledde fram till placeringsbeslutet. IVO:s bedömningar utgör en viktig utgångspunkt för det som föräldrarna lägger kommunen till last i det här målet. Trots det nämns IVO:s kritik mot Falu kommun inte i tingsrättens dom.

4.2.4 *För det tredje* har föräldrarna åberopat en inte obetydlig mängd bevisning, men tingsrätten har endast i mycket begränsad utsträckning redogjort för vad som legat till grund för tingsrättens slutsatser. Det krävs därför att hovrätten meddelar prövningstillstånd för att domstolen ska kunna ta ställning till de slutsatser tingsrätten har dragit av bevisningen.

4.3 Det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av högre rätt

- 4.3.1 Det är även av vikt för ledningen av rättstillämpningen att överklagandet prövas av högre rätt. Skälen för det är följande.
- 4.3.2 Det saknas vägledande avgöranden kring omfattningen av en kommuns ansvar när ett barn i dess vård avlider. De grundläggande principerna för hur en överträdelse av rätten till liv ska prövas i en svensk kontext har etablerats i Högsta domstolens avgörande NJA 2007 s. 891. Genom avgörandet står det klart vilken prövningsordning som ska tillämpas i den typen av fall. Europadomstolen har också flera gånger fällt stater för överträdelser av rätten till liv när barn har avlidit i det allmänna vård (se exempelvis *Centre for Legal Resources on behalf of Valentin Câmpeanu v. Romania* [GC], no. 47848/08, § 130–131 och 144, ECHR 2014 och *Ilbeyi Kemaloglu and Meriye Kemaloglu v. Turkey*, no. 19986/06, § 35 och 48, 10 April 2012).
- 4.3.3 Vad som krävs för att en kommun ska anses ha åsidosatt sina skyldigheter i samband med en placering så att det utgör en överträdelse av rätten till liv har inte prövats tidigare. Att omhänderta barn som behöver placeras i vård utanför hemmet är en central del av socialtjänstens uppdrag. Det är av synnerlig vikt att kommunens skyldigheter vid sådana förfaranden är tydliga och att det är möjligt att utkräva ansvar om brister i beslutsförfarandet bidrar till att ett barn avlider under en placering.
- 4.3.4 Målet knyter också an till den mer övergripande frågan om vilken skyldighet kommuner har att genomföra riskbedömningar i

samband med att den placerar barn i vård utanför hemmet, och hur det inverkar på kommunens ansvar om den inte har gjort någon sådan riskbedömning. En kommuns skyldighet att göra riskbedömningar har tidigare berörts i Högsta domstolens avgörande ”Landskronabranden” NJA 2013 s. 145. Medan ”Landskronabranden” avser en kommuns ansvar för skador som ett omhändertaget barn hade orsakat, rör det nu aktuella målet en kommuns ansvar för att ett omhändertaget barn själv skadas eller avlider. Målet ger därför möjlighet att klargöra hur de principer som kommer till uttryck i ”Landskronabranden” ska tillämpas i fråga om överträdelser av Europakonventionen.

- 4.3.5 Därutöver aktualiserar målet också den principiellt mycket viktiga frågan om vilka krav på rättssäkerhet som gäller i förfaranden som rör omhändertagande av barn. I det här fallet har kommunen inte levt upp till de krav på förfarandet som följer av nationell rätt och av artikel 8 i Europakonventionen. Att en kommun under sådana förhållanden kan göra sig skyldig till en överträdelse av föräldrarnas rätt till skydd för sitt familjeliv har inte tidigare prövats i svensk domstol.
- 4.3.6 Till skydd för barn som blir omhändertagna av det allmänna är det av synnerlig vikt att förfarandet lever upp till höga krav på rättssäkerhet. Det är också av vikt att det är möjligt att utkräva ansvar i de fall där kommuner inte lever upp till de krav som ställs. Inom ramen för en prövning av det nu aktuella målet kan det tydliggöras vilka krav som gäller i förfaranden som rör omhändertagande av barn. Det kan också inskräpas att kommunens underlåtenhet att leva upp till sina skyldigheter kan grunda ett skadeståndsansvar för kommunen.

4.3.7 Av dessa skäl är det av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av hovrätten.

5 GRUNDER FÖR TALAN

5.1 Föräldrarna åberopar samma grunder till stöd för sin talan i hovrätten som i tingsrätten (se stämningsansökan, tingsrättens aktbilaga 1, och en mindre justering av grunderna i föräldrarnas yttrande den 21 december 2023, tingsrättens aktbilaga 50).

5.2 Grunderna, där justeringen är understruken, lyder i sin helhet som följer.

3.1 Socialtjänsten i Falu kommun beslutade den 27 maj 2021 att placera Hanna Larssons och Hans-Erik Sjöholms son John Walter på HVB-hemmet Plateas enhet Prästgården i Hagfors kommun. John Walter skrevs in på hemmet den 29 maj 2021. Den 15 juni 2021 rymde John Walter därifrån. Senare samma dag hittades han drunknad i den intilliggande Uvån.

3.2 Kommunen placerade John Walter på Platea med vetskap om att han hade ett omfattande vårdbehov, som bland annat innebar att han var rymningsbenägen och saknade impuls kontroll. Kommunen har vid placeringen också känt till, eller borde ha känt till, att följande säkerhetsbrister fanns hos Platea:

(a) staket och grindar runt tomten där enheten Prästgården låg var bristfälliga,

(b) Prästgården var belägen i nära anslutning till länsväg 246 och älven Uvån, och

(c) Platea hade tidigare gjort bristande lämplighetsbedömningar inför placeringar av barn på hemmet, vilket medfört att hemmet under flera års tid hade tagit emot barn vars behov det inte kunde tillgodose.

3.3 Kommunen har genom att placera John Walter på Platea under sådana förhållanden utsatt honom för en verklig och omedelbar fara för hans liv. Faran har bestått i att John Walter

skulle kunna rymma från Platea och förolyckas, till exempel till följd av en trafikolycka eller genom drunkning.

3.4 Kommunen har, trots kännedom om John Walters vårdbehov och säkerhetsbristerna hos Platea, inte vidtagit alla nödvändiga åtgärder som rimligen kunde begäras av den för att förhindra att faran för John Walters liv realiserades. Kommunen borde ha vidtagit följande åtgärder innan den verkställde placeringsbeslutet:

(a) säkerställt att Platea hade åtgärdat staket och grindar runt tomten där enheten Prästgården låg, och

(b) i den omfattning som krävts bedömt och dokumenterat om Platea kunde tillgodose John Walters behov, innefattande att genomföra en matchning/lämplighetsbedömning samt upprätta vård- och genomförandeplaner.

3.5 Kommunen har därför överträtt John Walters rätt till liv enligt artikel 2 i Europakonventionen. Hans föräldrar Hanna Larsson och Hans-Erik Sjöholm har därmed rätt till skadestånd av kommunen. Kommunens underlåtenhet att i den utsträckning som krävts bedöma och dokumentera om Platea kunde tillgodose John Walters behov har också inneburit att den överträtt Hanna Larssons och Hans-Erik Sjöholms rätt till skydd för sitt familjeliv enligt artikel 8 i Europakonventionen.

3.6 Kommunen är till följd av dessa överträdelser av John Walters, Hanna Larssons och Hans-Erik Sjöholms rättigheter enligt Europakonventionen skyldig att betala skadestånd till Hanna Larsson och Hans-Erik Sjöholm enligt följande:

(a) Hanna Larsson: 480 000 kronor, varav 450 000 kronor avser ideell ersättning och 30 000 kronor avser sveda och värk, och

(b) Hans-Erik Sjöholm: 492 400 kronor, varav 450 000 kronor avser ideell ersättning, 30 000 kronor avser sveda och värk och 12 400 kronor avser begravningskostnader.

6 BEVISUPPGIFT

6.1 Föräldrarna åberopar samma bevisning i hovrätten som i tingsrätten (se tingsrättens aktbilaga 66).

Som ovan,

A stylized handwritten signature consisting of a large 'F' followed by a horizontal line that curves upwards at the end.

Fredrik Bergman Evans

A handwritten signature in cursive script that reads 'Vera Bolmgren'.

Vera Bolmgren